

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-tér, a hidkaputól kimenet balra a 243. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi negyedszáz 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A „nyiltéri” cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

a

K. KÖZLÖNY

július—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnyegyre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Kolozsvár, június 22.

(D) A 13-as számot csaknem az egész világ szerencsétlen számnak tartja. A legmiveltebb körök is ha észreveszik, hogy 13-an ültek asztalhoz, el nem tudják palástolni azon kis megdöbbenést, melyet a gyerekkor bigottságából áthozott scrupulusok keltenek fel szíveikben. A világ fővárosában a járda-tapsók egy elegánsabb csapatja abból él, hogy 14-iknek hivatik meg az uri asztalokhoz, midőn véletlenül a vendégek száma 13-ra megy.

Ez a szerencsétlen szám természetesen előző „Austria új alkotmányában is, a febr. 26-iki patens ezen szám által gondoskodott arról, hogy a törvényhozás asztalánál a miniszterium mindannyiszor hivatalos legyen, midőn ott vendéggazdalkodásról van szó. De a szerencsétlen szám meghozta a kellemetlenséget már ezen patens alkotó miniszteriumának is.

A mint tudva van a februári patens 13-dik §-a szerint a kormánynak joga van oly esetekben, midőn a reichsrath nincs együtt, s valamely oly körülmény merül fel, a miről az alkotmány nem gondoskodott—törvényerővel bíró rendszabályokat adni ki.

Minden alkotmányos nemzet a legaggodalmasabban okakodik attól, hogy patensek által törvényhozásának jogai kijátszhatók legyenek. Ez óvakodás feltalálható folyvást a mi törvényeinkben; másfelől azonban jöhetnek, de oly véletlen esetek, melyekről a törvény nem gondoskodott, s melyekre nézve a kormány kénytelen gyorsabb intézkedéseket tenni, hogysem bevárhatná az előléptetéseket igénylő országgyűlés összehívását.

Ily esetekre a szépen fejlődött magyar alkotmány is megengedi a kormánynak az uralkodói hatalom jelvénye alatt a közelebbi országgyűlésig rendeletileg intézkedni, kikötve azonban, hogy az ily rendelet az ország alaptörvényeivel ellentéző eszméket ne foglaljanak magukban s érvényességük mindenesetre csak a törvény által szintén kiszabott időben összehívandó országgyűlésig tart.

Ezen kikötés nélkül valóban az alkotmánynak nincsen is értelme, mert hogy ha a törvényhozást a törvényhozás jogát csak akkorra gyakorolhatja, mikor össze van gyűlve, s szétoszlása után nem csak a kivétel, de maga a törvényhozási jog is a kormánynak száll vissza, akkor a kormány a törvényhozási legfontosabb intézkedéseit előlegezheti, s az egész alkotmány nem egyéb látszatnál.

A februári patens 13-ik §-ának elve nem az, hogy ott, hol véletlen esetben a törvény nem gondoskodván, a kormány az ügykezelésnél felszorul, a fejedelmi hatalomnál fogva ideiglenesen segíthessen a közbejött akadályon; ellenkezőleg ezen §. szerint joga van a kormánynak törvény erejű rendszabályokat állítani, sőt e jogát már a Schmerling miniszterium meglehetősen mérvben is gyakorolta.

A birodalmi tanács jól belátta azt, hogy ezen szerencsétlen számú törvénycikkely az ő alkotmányának megölő száma; a bányszor ez a szám megjelenik a kormány joggyakorlatában, mindannyiszor az alkotmánynak egy-egy tényező része költözik az öröknyugalomba.

Es valósággal nem is alkothat a reichsrath valamit, a mit a kormány egy időszaki alkalmából merített ürtügy alatt ezen cikkely nyomán el ne ronthasson, és így Austria egész törvényhozási a kiskorúság nyúgábe van bonyolítva a 13-ik §. által.

A reichsrath elébe kerülén ezen §. tárgyalása, ők olyképp akarák azt magyaráztatni, a mint ezen jog más alkotmányos népeknél s nálunk is magyarázva van, ők nem akarák megfosztani a kormányt azon jogtól, hogy előre nem számított esetekben rendeletileg segítsen a törvények alapszmeinek határai között; azonban ugy kívánják, hogy ezen rendeletik érvénye csak is a legközelebbi reichsrath-ülésig terjedjen, s akkor önként megsemmisüljön, hogy ha az a képviselőt továbbra is jogerővel bírónak nem decretálja.

Ez volt a kérdés, mely miatt közelebből a képviselőt a miniszteriummal inkább mint valaha meghasonlott. A miniszterium eddigi jóbarátjai is cserben hagyták itt a kormányt, mindnyájan érezték, hogy itt az alkotmányosság életkérdéséről van szó, s hogy ezen törvénycikkelynek oly értelmezésével, a melyet annak a kormány szándékaihoz képest bármikor tulajdonítani lehet, a képviselőt nem bír semmi legkisebb garanciával arra nézve, hogy alkotmányos irányba a kormány által mindannyiszor ki nem játszathatik, s Austria valóban, a mint több szónok megjegyzé, két kormányforma alatt él, alkotmányos alatt a mikor a reichsrath együtt van, absolutismus alatt, midőn nem ülésez a képviselőt, s a 13-dik §-nál fogva a miniszterium gyakorolja a törvényhozás jogát.

Az alkotmányos életben nem lehetett szerencsétlenebb álláspontot elfoglalni, mint azoké vala, a kik ezen veszélyes cikket oltalmazni vállalkoztak.

Magát az államminisztet is végbeszédében éppen nem kísérte a meggyőződésből eredő érvek hatásteljes védelmének szerencséje, szónoklata meddő és erőtelen, nem volt képes egy alapos erővel is támogatni a kormány azon jogkövetelését, melyet a világ minden népének alkotmányos érzelme magától elutal.

Egyetlen egy fontos volt az államminisztet beszédében az, hogy ő a képviselőnek a kormányba helyezendő bizalmára hivatkozott. Ily hivatkozás más alkotmányos kormánynál valódi bizalom-kérdés, a melynek megtagadása a miniszterek társzajába kerül.

A képviselőt a lehető legnagyobb szavazattal elvetette az államminisztet ur minden érveit, érezte, hogy a pozitív törvény nagy hiányait a bizalom, mely csak személyekhez lehet kötni, nem helyettesítheti, az alkotmányos életben pozitív, és határozott jog kell, s oly elmélet, mely a birodalmat az absolutismus és alkotmányosság közötti folytonos lebegésben tartja, egy jozan törvényhozás által el nem fogadható.

Es így a Schmerling miniszterium annyira sok veresége után megérte a legerősebb vereséget is, midőn maga az államminisztet a kormányban vethető bizalomra utal, és a képviselőt $\frac{2}{3}$ -a többséggel a miniszteriumot tökéletesen leszavazza.

A mennyiben az európai alkotmányos népek törvényhozási genesisére visszaemlékezünk, nem tudunk esetet, hogy egy magát felelősnek mondó miniszterium egy törvényhozási saison alatt ennyi, és ily nagy vereséget szenvedve helyén maradt volna.

De a jelenlegi miniszterium minden aggodalom nélkül tűrheti elvesztett csatáit, mert ő a februári patens 13-dik §-át nem fogja ő felségének a képviselőt által tett változtatásra ajánlani, és a reichsrath rendre leörölvén teendőit, a mit megad, megadja, a mit megtagad, azt a miniszterium a 13-dik §. erejénél fogva a törvény érvényével bíró rendeletik által kiegyenlíti, és így Austriában nem lehet oly eset, a minél fogva valamely miniszterium lépni kényszerüljön, habár nemcsak a többség, de az egész képviselőt közvéleményét is elvesztette legyen.

Itt arra sincs szükség, hogy a miniszterium valaha a reichsrathot feloszlassa, s új választásért a népre hivatkozzék. A képviselőt beszélhet, a mit akar, a miniszterium a 13-dik §-nál fogva segíteni fog mindig magán.

Ezen biztos fogantatásnál fogva az államminisztet ur is hivatkozván a képviselőt bizalmára, midőn azok a bizalmi szavazat helyett a törvény kétértelműségének megsemmisítésére szavaztak, még sem érzi magát arra kényszerítve, hogy társzaját letegye. Ő

következetesen kormányozhat továbbra is a 13-dik §. erejénél fogva.

S hogy lemondási célja éppen nincsen is, azt eléggé tolmácsolja közegének a „Botschafter“-nek ezen esetre tett nyilvánítása.

Az említett lap elismeri ugyan, hogy a 13-dik §. nem üdvös, s hogy annak valaha meg kell változni, de hivatkozik Anglia példájára, hogy ott is az alkotmány lényeges változtatásai minő hosszas küzdelem által voltak kivihetők, tehát küzdenek az osztrákok is hosszasan, mert ugy szokták a törvényt csinálni.

Ez igen sajátos okoskodás egy kormány-közeg részéről, midőn ő a törvény sikerének főtributumát azt kívánja, hogy sokáig küzdenek érte még akkor is, ha egy a képviselőt, mint a kormány elismeri, hogy a megváltoztatandó törvény rossz, s a jobb törvény szükséges. Bezzeg a „Botschafter“ e hosszas küzdelmet nem vette igénybe eddigi elmélete alatt a nemcsak egyes törvénycikkelyek, de az összes magyar alkotmány megváltoztatása kérdésében.

A „Botschafter“ felfogása szerint tehát a gondnok látja, hogy a rábizott gyermek cipője rongyos, hogy azon víz, és fagy áthat, a göröngyek, tövisek tépik, szurják a gyerek lábait, a gyerek is érzi a fagyat, a sértéseket; de hogy új cipőt legyen szükséges, hogy a gyermek sokáig-sokáig sirjon, kunyoráljon, szenvedjen, aggódjék, töprenkedjék, mert hosszas munkára édes a jutalom.

Adakozás az erdélyi inségesek részére.

- 1) Kolozsvári gyógyszerész Wolff János ur 5 forintot adott.
 - 2) A tordai olvasó nő-egylet 55 ft 30 krt küldött.
 - 3) Etédi Jakab György ur gyűjtött Fogaras 9 forintot.
 - 4) Bereczki főbíró Fejér János ur gyűjtött 12 forintot.
 - 5) Csik-Karczfalván Mihály Gergely ur gyűjtött 23 forint 50 krt.
 - 6) A „Hortobágy“ érdemes szerkesztője Sárvári Elek ur ismét küldött 28 frtot, melyet adományoztak Tóth-testvérek 5 ft, Szombathi István 2 forint, Toma Dániel 1 ft, Kányai Ferencz 1 forint, Vozári Lajos 1 ft, Márk Pál 2 ft, özv. Szathmári Pálné 1 ft, Nadányi Imre 15 ft.
 - 7) Szentiványi György ur gyűjtött 65 forint, melyet adományozott a sepsi-szt-iványi birtokosság 50 ftban, Temesvári Gergely 15 ftban.
 - 8) Nárváczy Károly ur gyergyó-szt-miklósi bíró azon közseg tagjaitól gyűjtött 23 ft 12 krt.
 - 9) Ifj. báró Kemény István ur az általa és tanár Gyarmathi Samu ur által Nagy-Enyeden rendezett műkedvelői előadás jövedelmét beküldötte, a mely teszen 40 ft 69 krt o. é.
- Fogadják a t. adományozók az emberiség nevében a legszivesebb köszönetet.
- Kolozsvárt, június 20-kán 1865.
- Az erdélyi gazdasági-egyesület bizottsága.

Lapszemle.

Az ellenzéki sajtó nagy elégteliséggel jegyzi föl a diadalt, melyet az oppositio a 13. §. ügyében nyert.

Az „O. D. Post“ különösen fölemlíti, hogy ő volt az első, ki a 13. §-sali elégtelenségét mindjárt a februári patens megjelenté után kifejezte, s már akkor aggodalmat költönek találta e §. szerkesztést.

Természetes, hogy e §. elvleges fejtegetése most már fölöslegessé vált. A követek-házának nagy többsége döntött föltte. S e szavazás az, melynek illusztrációjával foglalkoznak a lapok. „Megjegyzésre méltó“—ugymond a „N. Fr. Presse“—hogy e két napig tartó szónoki harcban, dr. Bergert kivéve, a házának oly tagjai küzdöttek, kik nem tartoznak az oppositionalis bal oldalhoz. Ez esemény eléggé mutatja, hogy a kérdés, melyről itt szó volt, nem merev pártkérdés, hanem a szó valódi értelmében az egész ház ügye volt minden politikai pártkülönbség nélkül.

„A 107 követ közt, kik a határozat mellett szavaztak, körülbelül 30-at találunk, kiknek kormánypárti tendenciáikról eddig legkisebb kétség sem lehetett, s kik, mint p. Bachofen, b. Riese-Stallburg, Wratitlaw gróf stb. csak rendkívül ritkán, vagy, mint p. Waidele, soha nem szavaztak még a mi-

niszterium ellen.“ A „N. Fr. Presse“ különösen súlyt fektet azon tényre, hogy a máskor föltétlenül miniszterialis erdélyi követek, mint Schmidt comes, a ház alelnöke, Mann, Moga, Trauschenfels stb., most a kormány ellen szavaztak.

Az oppositio diadala tagadhatatlanul jelentékeny volt; lesz-e gyakorlati következménye, az más kérdés. Erre nézve így szól a „Botschafter“:

„A majoritásban levő urak csak nem fogják hiinni, hogy szavazásuknak gyakorlati eredménye lesz. A határozattá emelt törvényjavaslat a birodalmi tanács jogainak kitágítását s a korona jogainak esonkítását célozta. Ily törvények még semmi államban nem nyertek meg az első rohamra; erre tanít a történet.“

S figyelmeztet a „Botsch.“ azon küzdelmekre, melyek az angol alsóházban vívottak, míg némely fontos reformkérdés, p. a katolikusok emancipációjá, a választási reform stb. keresztültvitelt s a korona szentesítését megnyerte. Éveken át ugyanazon határozatot hozta mindig az alsóház, míg végre az átment a nemzet vérébe s csak ekkor fogadtott el a felsőház s a korona által.

A „Botsch.“ különben ugy hiszi, hogy az előtérbe lépő magyar kérdés mellett, mely az új alkotmány kérdése, igen csekély dolog a 13-dik §. módosítása, s midőn a birodalom constituálásáról van szó, a mellékes dolog, a 13. §. módosítása, csakhamar háttérbe vonul.

„Ha minden jel nem csal—ugymond a „Botschafter“—a magyar országgyűlést egybehívó leirat a jövő hó elején megjelenik, és ezzel kezdetét veszi azon nagy politikai cselekvény, melynek előjátékául a horvát országgyűlés egybehívása tekinthető. Mi a kiegyezési műnek oly nagy értékét, oly jelentőséget tulajdonítunk, hogy véleményünk szerint valódi jelentőségét jobban senki sem méltányolhatja, mint mi. Ismerjük a befolyást, melyet a létrejött kiegyenlítés mind a birodalom külső hatalmi állására, mind pénzügyeire gyakorolhat; még sem nézünk mindkét irányban oly vérmesen a jövőbe, mint azt némely jóakaró politikus teszi. A continensnek bármelyik államát tekintjük, észre fogjuk venni, hogy a budgetek és az államadóságek mindentűnt növekedtek. A 19-dik század modern államának föadataira és kötelességeire nézve egészen más igényei vannak, mint a hajdani államoknak. A szükségek minden oldalról növekedtek; ment maradhat-e az állam az ezek által alkotott új viszonyoktól? Az öregbedett szükségek nagyobb eszközöket igényelnek, és így a budgetek az anyagi és erkölcsi fejlődés föltételei szerint növekednek.

„Határozatlan fogalmak uralkodnak azon szervezetekről, melyek a kiadásokat bizonyos vonal alá szállíthatnák le; azon vonal alá, mely a budgetnek a fejlődéshez való viszonyaihoz illik; és különösen azt hiszik, hogy a Magyarországgal való kibékülés ez irányban csodákat fog mivelní. Ily tulzott nézeteket mi nem táplálunk. Magyarországnak csakhamar azon meggyőződéshez fogunk jutni, hogy jól szervezett közigazgatás nélkül nem mehetnek semmire, s hogy a 48 előtti, mindenestre nagyon olcsó közigazgatási intézményekre nem lehet visszatérni. Egy rendezett állam közigazgatása sokba kerül, és nem kételkedünk, hogy ha az egész gazdasági állapotot mérlegbe vesszük, ugy találjuk, miszerint az osztrák közigazgatás költségessége az államnak még mindig kevesebbe kerül, mint Magyarországnak közigazgatása olcsósága, mely mellett azonban a megbízhatóságot, a hitelt, az utakat, a vasutakat és sok egyéb fontos gazdasági föltételt nélkülözött. Ne tartsanak minket a Lajtbán inneni közigazgatási rendszer föltétlen magasztalóinak; lehet még javítani azt, és fog is javítani, azaz egyszerűbbé és olcsóbbá tétetni. De azon tulzott magasztalásoktól távol akarjuk tartani magunkat, melyek nem állnak helyes arányban a modern állam fejlődési állapotával.

„Nem vonjuk kétségbe, hogy Austria hatalmi állása is fog nyerni a kiegyenlítés által. De ez irányban sem akarjuk elfeledni, hogy külső bajaink, főleg Austriának a többi európai kérdéssel való földirati és nemzeti összefüggéséből erednek, mely összefüggésben az államjogi kérdés megoldása semmit sem fog változtatni.“

Örömet ismerjük el a „Botschafter“ azon érdemét, miszerint szellemmel és ügyességgel szokta védeni azon személyeket és azon rendszert, a kikben és a melyben ő, a maga meggyőződése szerint, az osztrák birodalom üdvét véli feltalálni; de éppen azért nem fogja rossz neven venni, ha ugyan ily nyíltsággal kijelentjük, miszerint szóban álló cikkek kivételesen az imént említett tulajdonok egyike sem dicsekedhetik. Szinte kirt minden sorból azon édes-savanyu arckifejezés, melylyel a cikk-

